

พุทธจริยศาสตร์กับการวิเคราะห์ปัญหาเด็กและเยาวชนร่วมสมัย

Buddhist Ethics and the Philosophical Analysis of Contemporary Child and Youth Problems

สว่าง ลิทธิวัง

Sawang Sittiwang

ตำรวจภูธรจังหวัดเชียงใหม่

Chiangmai Provincial Police

Corresponding Author, E-mail: sawangsws@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อวิเคราะห์สาเหตุและลักษณะของปัญหาเด็กและเยาวชนในสังคมไทยร่วมสมัย 2) เพื่อเสนอแนวทางการแก้ปัญหาดังกล่าวโดยประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพุทธจริยศาสตร์ และ 3) เพื่ออธิบายบทบาทของพระพุทธศาสนาในฐานะกรอบคิดทางจริยศาสตร์สังคมที่สามารถยกระดับการแก้ปัญหาจากเชิงศีลธรรมรายบุคคลสู่ระดับโครงสร้างทางวัฒนธรรม

บทความนี้ชี้ให้เห็นว่าปัญหาเด็กและเยาวชนมิได้เป็นเพียงพฤติกรรมเฉพาะบุคคล หากแต่สะท้อนภาวะวิกฤตของระบบสังคม เศรษฐกิจ และครอบครัวที่ขาดสมดุล หลักธรรมสำคัญ เช่น ศีล 5 พรหมวิหาร 4 อิทธิบาท 4 และฆราวาสธรรม 4 สามารถใช้เป็นแนวทางบ่มเพาะคุณธรรมและสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจแก่เยาวชน ขณะเดียวกันยังช่วยเสริมสร้างจิตสำนึกแห่งความรับผิดชอบต่อสังคมผ่านกรอบคิด “พุทธจริยศาสตร์แห่งความเมตตา” ซึ่งมุ่งให้มนุษย์ตระหนักถึงความสัมพันธ์เชิงเหตุปัจจัยระหว่างตนกับผู้อื่น หากทุกภาคส่วนร่วมบูรณาการหลักธรรมดังกล่าวไว้ในครอบครัว โรงเรียน และชุมชน จะช่วยลดพฤติกรรมเสี่ยงและเสริมสร้างพลเมืองคุณภาพที่ยึดมั่นในศีลธรรม ส่งผลให้สังคมเกิดความสงบสุขและยั่งยืนในระยะยาว

คำสำคัญ: พุทธจริยศาสตร์, การแก้ปัญหา, เด็กและเยาวชน

Abstract

This article aims to: 1) analyze the causes and characteristics of problems among children and youth in contemporary Thai society; 2) propose approaches to addressing these problems through the application of Buddhist ethics; and 3) explain the role of Buddhism as a framework of social ethics capable of elevating moral problem-solving from the individual to the structural and cultural level.

The study reveals that the problems of children and youth are not merely personal behaviors but manifestations of crises in social, economic, and familial systems lacking moral balance. Core Buddhist teachings such as the Five Precepts, the Four Divine States (Brahmavihāra), the Four Bases of Success (Iddhipāda), and the Four Virtues for Household Life (Gharāvāsa-dhamma) can serve as guiding principles for nurturing virtue and fostering mental resilience among the young. At the same time, these principles cultivate a sense of social responsibility grounded in the “Ethics of Compassion,” which emphasizes the interdependent relationship between self and others. When integrated into families, schools, and communities, these Buddhist values can reduce risk behaviors, promote the development of morally grounded citizens, and contribute to a peaceful and sustainable society.

Keywords: Buddhist ethics, problem-solving, children and youth

บทนำ

ในปัจจุบันสังคมไทยกำลังเผชิญกับปัญหาเด็กและเยาวชนที่ทวีความรุนแรงและซับซ้อนมากขึ้น ทั้งในด้านพฤติกรรม การศึกษา และจิตสำนึกทางศีลธรรม สาเหตุหนึ่งมาจากอิทธิพลของสื่อสมัยใหม่และบริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งส่งผลให้ค่านิยม วัฒนธรรม และความสัมพันธ์ภายในครอบครัวถูกสั่นคลอน (National Statistical

Office , 2023) ปัญหาเยาวชน เช่น ความรุนแรงในโรงเรียน การใช้สารเสพติด พฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสม และการขาดเป้าหมายชีวิต สะท้อนถึงภาวะ “วิกฤตทางจิตวิญญาณ” (Spiritual crisis) ที่เกิดจากความพร่องของหลักคุณธรรมและแนวทางทางจิตใจในการดำเนินชีวิต (Koetmisap, 2022) แม้ว่าภาครัฐและองค์กรต่าง ๆ จะพยายามแก้ไขปัญหาดังกล่าวและเยาวชนด้วยมาตรการทางสังคมและกฎหมาย แต่ผลลัพธ์ยังไม่ยั่งยืน เพราะเน้นการควบคุมพฤติกรรมมากกว่าการพัฒนาจิตใจ ในทางตรงกันข้าม พระพุทธศาสนาเสนอแนวทางการพัฒนามนุษย์ที่เน้นการเปลี่ยนแปลงจากภายใน (Inner transformation) ผ่านหลักธรรมที่มุ่งให้มนุษย์รู้เท่าทันตนเองและเห็นความสัมพันธ์เชิงเหตุปัจจัยของชีวิต (ปฏิจจสมุปบาท) ซึ่งสามารถประยุกต์ใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเยาวชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Phra Brahmagunabhorn (P. A. Payutto), 2009)

นอกจากนี้ แนวคิดทางพุทธจริยศาสตร์ยังเน้น “การรู้คิดเชิงเมตตา” (Compassionate cognition) ซึ่งแตกต่างจากจริยศาสตร์ตะวันตกที่มักตั้งอยู่บนเหตุผลเชิงหน้าที่ (Kant, 1996) หรือคุณธรรมส่วนบุคคล (Aristotle, 2000) เพราะพุทธจริยศาสตร์ถือว่าศีลธรรมมิใช่เพียงระบบกฎเกณฑ์ หากแต่เป็นภาวะของจิตที่ตระหนักถึงทุกข์ร่วมของสรรพสัตว์ (Dalai Lama, 2001)

ดังนั้น บทความนี้จึงมุ่งศึกษาปัญหาเด็กและเยาวชนในมิติที่ลึกกว่าทางสังคมวิทยา โดยวิเคราะห์ผ่านกรอบพุทธปรัชญา เพื่อชี้ให้เห็นว่าพระพุทธศาสนาไม่เพียงเป็นศาสนาแห่งศีลธรรมเท่านั้น แต่ยังเป็น “จริยศาสตร์สังคม” (Social ethics) ที่สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางแก้ปัญหาทางวัฒนธรรมและจิตใจของเยาวชนได้อย่างเป็นระบบและยั่งยืน

เนื้อเรื่อง

1. ปัญหาเด็กและเยาวชนในสังคมไทยร่วมสมัย

ปัญหาเด็กและเยาวชนไทยในปัจจุบันมีลักษณะซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงตามกระแสสังคม ทั้งด้านพฤติกรรม การใช้สื่อ และคุณธรรมจริยธรรม จากรายงานของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ปี 2566 พบว่า เด็กและเยาวชนจำนวนมากมีแนวโน้มพฤติกรรมเสี่ยงสูงขึ้น ทั้งการใช้สารเสพติด การทะเลาะวิวาท และการเข้าถึงสื่อที่ไม่เหมาะสม ปัญหาดังกล่าวสะท้อนถึงความเปราะบางของโครงสร้างครอบครัวและการขาดหลักคุณธรรมที่ยึด

เหนียวจิตใจ (Koetmisap, 2565) อีกทั้งการเปลี่ยนผ่านทางวัฒนธรรมที่เกิดจากเทคโนโลยีดิจิทัล ทำให้เยาวชนขาดแบบอย่างทางจริยธรรม และเกิดภาวะ “สับสนในอัตลักษณ์” (identity confusion) ซึ่งเป็นรากของปัญหาทางพฤติกรรมและสังคม (Phramaha Nop-porn Akkhadhammō, 2021)

ในมุมมองเชิงปรัชญา ปัญหานี้มีได้เกิดขึ้นเพียงจากการละเมิดกฎศีลธรรม แต่เป็นผลจาก “ความพร้อมแห่งจิตสำนึกทางธรรม” (Ethical consciousness) ที่ทำให้เยาวชนไม่ตระหนักถึงคุณค่าของชีวิตและผู้อื่น ดังนั้น การแก้ไขจึงไม่อาจพึ่งเพียงมาตรการควบคุมจากภายนอก หากต้องอาศัยการพัฒนา “ปัญญาเชิงจริยธรรม” (Moral wisdom) ซึ่งเป็นกระบวนการทางจิตใจตามแนวทางพระพุทธศาสนา (Phra Brahmagunabhorn (P. A. Payutto), 2009)

2. แนวทางพระพุทธศาสนาในการแก้ปัญหาเด็กและเยาวชน

พระพุทธศาสนาเสนอแนวทางการพัฒนามนุษย์โดยเน้นการฝึกฝนภายใน ซึ่งสอดคล้องกับหลัก “ศีล สมาธิ ปัญญา” อันเป็นกระบวนการยกระดับจิตใจจากการรู้จักควบคุมตนเองสู่การเห็นความจริงของชีวิต (Phra Brahmagunabhorn (P. A. Payutto), 2003) ศีล 5 ถือเป็นหลักพื้นฐานในการอยู่ร่วมกันของสังคม เน้นการไม่เบียดเบียนทั้งทางกาย วาจา และใจ ซึ่งช่วยปลูกฝังความรับผิดชอบต่ตนเองและผู้อื่น (Phra Dhammapita-ka (P.A. Payutto), 2005) ส่วนพรหมวิหาร 4 ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา เป็นหลักการที่ช่วยปรับทัศนคติของเยาวชนให้เกิดความเห็นอกเห็นใจ ลดความรุนแรง และสร้างวัฒนธรรมแห่งการให้อภัย (Dalai Lama, 2001)

ขณะเดียวกัน อิทธิบาท 4 คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา ช่วยส่งเสริมการพัฒนาตนเองของเยาวชนในด้านแรงจูงใจ การมีเป้าหมาย และการใช้ปัญญาในการแก้ปัญหา (Phramaha Chokchai Therawatthano, 2018) ส่วนฆราวาสธรรม 4 ได้แก่ สัจจะ ทมะ ขันติ และจาคะ เป็นหลักการดำเนินชีวิตที่เหมาะสมสำหรับเยาวชนในครอบครัวและสังคม เพราะมุ่งให้เกิดความซื่อสัตย์ อดทน และมีน้ำใจต่อผู้อื่น (Phra Dharmakosacarya (Buddhadasa Bhikkhu), 2007) หลักธรรมทั้งหมดนี้สะท้อนมิติของ “พุทธจริยศาสตร์แห่งความสัมพันธ์” ที่มองศีลธรรมในฐานะพลังแห่งความเมตตาและความเข้าใจ มิใช่เพียงข้อห้ามหรือคำสอนทางศาสนา (Harvey, 2000)

3. การประยุกต์ใช้หลักธรรมในบริบทสังคมร่วมสมัย

ในเชิงปฏิบัติ พระสงฆ์และองค์กรทางพระพุทธศาสนาได้พัฒนาโครงการเพื่อส่งเสริมศีลธรรมและการพัฒนาจิตของเยาวชนอย่างต่อเนื่อง เช่น โครงการ “พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน” ซึ่งจัดกิจกรรมอบรมคุณธรรมและการภาวนาในสถานศึกษา ทำให้เยาวชนสามารถปรับทัศนคติและพฤติกรรมให้เหมาะสมยิ่งขึ้น (National Office of Buddhism, 2022) นอกจากนี้ โครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล 5” ยังช่วยปลูกฝังการมีส่วนร่วมของชุมชนในการสร้างสังคมแห่งศีลธรรมและสันติสุข (Sangha Supreme Council, 2020)

เมื่อพิจารณาในเชิงปรัชญา การดำเนินโครงการเหล่านี้เป็นการประยุกต์ใช้แนวคิด Ethics of Compassion ที่สอดคล้องกับแนวจริยศาสตร์แบบอริสโตเติล ซึ่งมองว่าคุณธรรมเกิดจากการฝึกฝนจนเป็นนิสัย (Aristotle, 2000) แตกต่างจากแนวจริยศาสตร์ของคานท์ที่เน้นการกระทำตามหน้าที่ (Kant, 1996) พุทธจริยศาสตร์จึงเป็นแนวทางที่สมดุลระหว่างเหตุผลและจิตสำนึก โดยย้ำให้เห็นความเชื่อมโยงระหว่างตนเอง สังคม และธรรมชาติ (Harvey, 2000; (Phra Brahmagunabhorn (P. A. Payutto), 2009)

แนวทางพระพุทธศาสนาในการแก้ปัญหาเด็กและเยาวชนมิได้จำกัดอยู่เพียงการอบรมศีลธรรมรายบุคคล แต่เป็นการสร้าง “ระบบจริยธรรมเชิงสังคม” ที่บูรณาการครอบครัว โรงเรียน ชุมชน และศาสนาเข้าด้วยกันบนฐานแห่งความเมตตาและปัญญา อันเป็นรากฐานของสังคมที่มั่นคงและยั่งยืน

การวิเคราะห์และวิพากษ์แนวคิดทางปรัชญา

แนวทางการแก้ปัญหาเด็กและเยาวชนตามพระพุทธศาสนาไม่อาจเข้าใจได้เพียงในมิติศีลธรรมทั่วไป หากต้องพิจารณาในฐานะ “ระบบจริยศาสตร์เชิงปรัชญา” (Philosophical ethics system) ที่มีโครงสร้างและเป้าหมายต่างจากจริยศาสตร์ตะวันตกอย่างมีนัยสำคัญ ในจริยศาสตร์ของอริสโตเติล (Aristotle’s Virtue Ethics) การกระทำที่ดีงามมาจากการฝึกฝนคุณธรรมจนกลายเป็นนิสัย ซึ่งมุ่งสู่เป้าหมายสูงสุดคือ “ยูไดโมนี” (Eudaimonia) หรือความสุขอันสมบูรณ์ของชีวิต (Aristotle, 2000) แนวคิดนี้สอดคล้องกับหลัก “ศีล สมาธิ ปัญญา” ในพระพุทธศาสนา ซึ่งมองว่าความดีงามเกิดจากการฝึกฝนจิตอย่างต่อเนื่องจนกลายเป็นนิสัยทางจิต (Phra Brahmagunabhorn (P. A. Payutto), 2003) ทว่าความแตกต่างสำคัญคือ ในพุทธปรัชญา การบรรลุคุณธรรมมิได้มีเป้าหมายเพื่อ

ตนเอง แต่เพื่อคลายความทุกข์ทั้งส่วนตนและส่วนรวม

ขณะที่แนวคิดของอิมมานูเอล คานท์ (Immanuel Kant's Deontological Ethics) เน้นว่าการกระทำที่ดีต้องตั้งอยู่บน “หน้าที่” (Duty) และ “กฎศีลธรรมสากล” (categorical imperative) ซึ่งยึดเหตุผลเป็นศูนย์กลาง (Kant, 1996) แม้แนวคิดนี้ส่งเสริมความรับผิดชอบและความเป็นสากลของศีลธรรม แต่ในทางปฏิบัติกลับขาดมิติของเมตตาและความสัมพันธ์ทางมนุษย์ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของพุทธจริยศาสตร์ พระพุทธศาสนาเสนอว่าจริยธรรมมิได้ตั้งอยู่บนการเชื่อฟังหน้าที่ หากแต่เกิดจาก “ความเข้าใจในทุกข์” (Understanding of suffering) และ “ความร่วมมือทุกข์” (Compassionate participation) อันเป็นฐานของการกระทำที่แท้จริง (Dalai Lama, 2001; (Phra Brahmagunabhorn (P. A. Payutto), 2009)

ดังนั้น พุทธจริยศาสตร์จึงอาจจัดอยู่ในหมวดของ “จริยศาสตร์แห่งความเมตตา” (Ethics of Compassion) ซึ่งมีจุดเน้นอยู่ที่การพัฒนาจิตให้ตระหนักถึงความเชื่อมโยงระหว่างตนกับผู้อื่น (Harvey, 2000) ความดีในมุมมองนี้ไม่ใช่ผลของการทำตามกฎหรือการเสริมสร้างคุณธรรมเพื่อประโยชน์ส่วนตน แต่เป็น “ภาวะจิตแห่งการเข้าใจและไม่เบียดเบียน” ซึ่งสามารถลดความขัดแย้งทางสังคมและสร้างสมดุลระหว่างบุคคลกับชุมชนได้ (Phra Brahmagunabhorn (P. A. Payutto), 2009) อธิบายว่า การพัฒนามนุษย์ตามแนวพุทธจริยศาสตร์นั้นต้องเริ่มจาก “การเห็นความจริงของชีวิต” ซึ่งทำให้เกิดเมตตาอย่างมีปัญญา มิใช่ความสงสารแบบอารมณ์ ความเข้าใจดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิด Interdependent Ethics ของพระพุทธศาสนา ที่เห็นว่าการอยู่ร่วมกันอย่างสันติย่อมเกิดจากการรับรู้ว่าคุณชีวิตสัมพันธ์กันอย่างมีเหตุผล

การวิพากษ์เชิงเปรียบเทียบจึงชี้ให้เห็นว่า พุทธจริยศาสตร์มิใช่เพียงระบบศีลธรรมทางศาสนา แต่เป็นกรอบคิดปรัชญาที่ให้ความสำคัญกับ “จิต” ในฐานะแหล่งกำเนิดของการกระทำที่ดี เมื่อเปรียบเทียบกับอริสโตเติลซึ่งเน้นการฝึกฝนคุณธรรมภายนอก และคานท์ที่เน้นหน้าที่เชิงเหตุผล พระพุทธศาสนาเสนอเส้นทางสายกลางที่รวม “เหตุผล” และ “เมตตา” เข้าด้วยกันอย่างกลมกลืน นำไปสู่จริยศาสตร์แบบองค์รวม (Integrative ethics) ซึ่งสามารถประยุกต์ใช้เป็นแนวทางแก้ปัญหาเด็กและเยาวชนได้จริงในระดับบุคคลและสังคม

องค์ความรู้และข้อเสนอทางปรัชญา

จากการวิเคราะห์เชิงพุทธปรัชญา สามารถสรุปองค์ความรู้สำคัญได้ว่า พระพุทธศาสนาไม่เพียงเป็นศาสนาแห่งศีลธรรม หากแต่เป็นระบบคิดทางจริยศาสตร์ที่มีศักยภาพในการสร้าง “จิตสำนึกใหม่ทางสังคม” (Social moral consciousness) โดยมุ่งให้มนุษย์เข้าใจความสัมพันธ์ของชีวิตอย่างมีเหตุผลและมีเมตตาในเวลาเดียวกัน พุทธจริยศาสตร์จึงมิใช่เพียงแนวทางแห่งศีลธรรมส่วนบุคคล แต่เป็น “ปรัชญาว่าด้วยการอยู่ร่วมกันอย่างเข้าใจ” (Philosophy of Coexistence) ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนในยุคสมัยแห่งการเปลี่ยนแปลง

เมื่อพิจารณาเชิงโครงสร้าง แนวคิดพุทธจริยศาสตร์เพื่อการแก้ปัญหาเด็กและเยาวชนสามารถจำแนกได้เป็น 3 มิติสำคัญ คือ มิติภายใน (Inner Ethics) มุ่งพัฒนาจิตใจและสติรู้ตน, มิติสัมพันธ์ (Relational Ethics) มุ่งสร้างความเข้าใจและเมตตาต่อผู้อื่น, และมิติส่วนรวม (Social Ethics) ที่เน้นความรับผิดชอบต่อสังคมและธรรมชาติ ทั้งสามมิตินี้ประสานกันในเรื่องที่เรียกว่า “พุทธจริยศาสตร์แห่งความเมตตา” (Ethics of Compassion) ซึ่งหลอมรวมความคิด ความรู้สึก และการกระทำไว้ในระบบเดียวกัน

มิติของการพัฒนา	หลักธรรมสำคัญ	เป้าหมายทางจิตใจ	ผลเชิงพฤติกรรมและสังคม
มิติภายใน (Inner Ethics)	ศีล 5, สมาธิ, ปัญญา	มีสติรู้ตนและควบคุมอารมณ์ได้	ลดพฤติกรรมเสี่ยง สร้างวินัยและความมั่นคงทางใจ
มิติสัมพันธ์ (Relational Ethics)	พรหมวิหาร 4, ขรรวาสธรรม 4	มีเมตตา เข้าใจผู้อื่น และให้อภัย	สร้างความสัมพันธ์ที่ดี ในครอบครัว โรงเรียน และชุมชน
มิติส่วนรวม (Social Ethics)	อิทธิบาท 4, สังคหวัตถุ 4	มีเป้าหมายเพื่อประโยชน์ส่วนรวม	เสริมความรับผิดชอบต่อทางสังคมและจิตสำนึกพลเมืองดี

Table 1: Buddhist Ethical Model for Children and Youth

แนวคิดดังกล่าวสามารถขยายเป็นข้อเสนอทางปรัชญาได้ใน 3 ประเด็นหลัก ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของบทความที่มุ่ง 1) วิเคราะห์สาเหตุและลักษณะของปัญหา

เด็กและเยาวชนในสังคมไทยร่วมสมัย 2) เสนอแนวทางการแก้ปัญหาโดยประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และ 3) อธิบายบทบาทของพระพุทธศาสนาในฐานะกรอบคิดทางจริยศาสตร์สังคม โดยข้อเสนอทั้งสามนี้จึงทำหน้าที่ตอบสนองต่อวัตถุประสงค์แต่ละข้ออย่างเป็นลำดับและสัมพันธ์กัน ดังนี้

1. พุทธจริยศาสตร์ในฐานะจริยศาสตร์แห่งการรู้ตน (Ethics of Self-Understanding)

การแก้ปัญหาเด็กและเยาวชนต้องเริ่มจากการพัฒนา “สติรู้ตน” เพื่อให้เยาวชนเห็นความจริงของชีวิต เข้าใจตนเอง และรู้เท่าทันอารมณ์ ความคิด และการกระทำของตน (Phra Brahmagunabhorn (P. A. Payutto), 2009) ซึ่งเป็นรากฐานของการสร้างอิสรภาพทางจิตใจ

2. พุทธจริยศาสตร์ในฐานะจริยศาสตร์แห่งความสัมพันธ์ (Ethics of Relation)

เยาวชนต้องเรียนรู้ที่จะ “เห็นผู้อื่นในตน” และ “เห็นตนในผู้อื่น” ซึ่งเป็นการพัฒนาจิตสำนึกเชิงเมตตา (Dalai Lama, 2001) เมื่อเยาวชนตระหนักถึงความสัมพันธ์เชิงเหตุปัจจัย ก็จะลดการเบียดเบียนและเพิ่มการมีส่วนร่วมเชิงสร้างสรรค์ในสังคม

3. พุทธจริยศาสตร์ในฐานะจริยศาสตร์แห่งสังคม (Social Ethics of Compassion)

พระพุทธศาสนาเสนอแนวคิดที่ว่า “จริยธรรมที่แท้จริงต้องปรากฏในสังคม” ซึ่งหมายความว่า การพัฒนาจิตใจต้องควบคู่กับการสร้างสภาพแวดล้อมที่ดี เช่น โรงเรียน ศาสนา และชุมชนที่ส่งเสริมคุณธรรม (Phra Dharmakosacarya (Buddhadasa Bhikhu), 2007; Sangha Supreme Council, 2020)

องค์ความรู้จากการศึกษาครั้งนี้จึงเสนอภาพของ “พุทธจริยศาสตร์เชิงปฏิบัติ” ที่เน้นการพัฒนาเด็กและเยาวชนอย่างองค์รวม ทั้งด้านจิตใจ ความสัมพันธ์ และสังคม เป็นจริยศาสตร์ที่ก้าวข้ามขอบเขตของศาสนา สู่การเป็น “ปรัชญาแห่งมนุษยภาพ” ที่ยืนยันว่า ความดี ความเมตตา และปัญญา สามารถเป็นพลังร่วมในการฟื้นฟูมนุษย์และสังคมไทยให้สมดุลอีกครั้ง

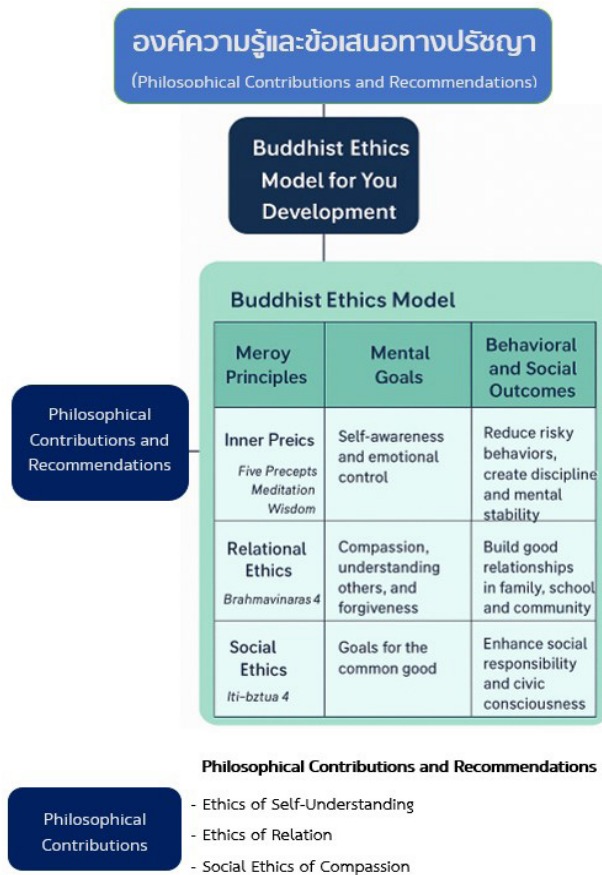

Figure 1: Buddhist Ethics Model for Children and Youth Development

สรุป (Conclusion)

การแก้ปัญหาเด็กและเยาวชนในสังคมไทยมิใช่เพียงการจัดการกับพฤติกรรมภายนอก หากแต่เป็นการเยียวยาจิตวิญญาณของสังคมโดยรวม พระพุทธศาสนาในฐานะรากฐานทางจริยธรรมของวัฒนธรรมไทย ได้เสนอแนวทางที่ลึกซึ้งกว่านั้น คือการพัฒนามนุษย์จาก “ภายในสู่ภายนอก” (Inside-out transformation) ผ่านการฝึกฝนจิตใจให้รู้เท่าทันตนเอง เห็นคุณค่าของผู้อื่น และตระหนักถึงความสัมพันธ์เชิงเหตุปัจจัยของชีวิตทั้งหมด แนวทางดังกล่าวทำให้เห็นว่า “ปัญหาเยาวชน” หาใช่เพียงปัญหาของคนรุ่นใหม่ แต่เป็นกระจกสะท้อนความพร่องของระบบศีลธรรมในสังคมสมัยใหม่ทั้งหมด

พุทธจริยศาสตร์ในฐานะกรอบคิดเชิงปรัชญาจึงมีบทบาทสำคัญต่อการฟื้นฟูมนุษยธรรมในยุคปัจจุบัน เพราะมิได้มุ่งเพียงสอนให้คน “ทำดี” แต่สอนให้ “เข้าใจเหตุแห่งความดี” และ “ร่วมสร้างสภาวะที่ดี” พุทธปรัชญามองว่าศีลธรรมเป็นพลังสร้าง ไม่ใช่เพียงกรอบจำกัด เป็นกระบวนการแห่งการปลดปล่อยจากอวิชชาไปสู่ปัญญา (Phra Brahmagunabhorn (P. A. Payutto), 2009) ซึ่งเชื่อมโยงโดยตรงกับสามข้อเสนอทางปรัชญาที่บทความนี้ได้เสนอไว้ ได้แก่ การรู้ตน (Self-Understanding) ความสัมพันธ์ (Relation) และความรับผิดชอบร่วมทางสังคม (Social Compassion) ทั้งสามมิตินี้จึงรวมกันเป็น “วงจรแห่งการพัฒนา” ที่เริ่มต้นจากจิตใจของปัจเจกและขยายสู่สังคมโดยรวม

ในที่สุด บทความนี้ชี้ให้เห็นว่า การประยุกต์ใช้พระพุทธานุภาพเพื่อแก้ปัญหาเด็กและเยาวชน ไม่ได้จำกัดอยู่กับการอบรมศีลธรรม แต่เป็นการสถาปนากรอบคิดใหม่ทางปรัชญา ที่ทำให้ศาสนาไม่เพียงสอนให้คนดี แต่ช่วยให้มนุษย์เข้าใจความหมายของการเป็นคนดีในโลกที่ซับซ้อน พุทธจริยศาสตร์จึงมิได้เป็นเพียงศาสตร์แห่งความดีงาม หากแต่เป็น “ศาสตร์แห่งความเข้าใจชีวิต” ที่นำพามนุษย์กลับมาสู่ความสมดุลของจิต ปัญญา และสังคม อันเป็นหนทางสู่สันติสุขอย่างแท้จริง

References

- Aristotle. (2000). *Nicomachean ethics* (R. Crisp, Trans.). Cambridge University Press.
- Dalai Lama. (2001). *Ethics for the new millennium*. Riverhead Books.
- Harvey, P. (2000). *An introduction to Buddhist ethics: Foundations, values and issues*. Cambridge University Press.
- Kant, I. (1996). *The metaphysics of morals* (M. Gregor, Ed. & Trans.). Cambridge University Press.
- Keown, D. (2005). *Buddhist ethics: A very short introduction*. Oxford University Press.
- Koetmisap, S. (2022). Youth and the contemporary moral crisis in Thai society. *Journal of Social Sciences, Srinakharinwirot University*, 28(2), 45-60.

- National Office of Buddhism. (2021). *Statistical report of monks and temples in Thailand 2021*. National Office of Buddhism.
- National Office of Buddhism. (2022). Moral teaching monk project 2022. National Office of Buddhism.
- Phra Brahmagunabhorn (P. A. Payutto). (2003). *Dictionary of Buddhism: Dhamma edition* (11th ed.). Mahachulalongkornrajavidyalaya University Press.
- Phra Brahmagunabhorn (P. A. Payutto). (2009). *Buddhist ethics*. Mahachulalongkornrajavidyalaya University Press.
- Phra Dhammapiṭaka (P. A. Payutto). (2005). *Dhamma and life*. Mahachulalongkornrajavidyalaya University Press.
- Phra Dharmakosacarya (Buddhadasa Bhikkhu). (2007). *Man's manual*. Dhammadana Foundation.
- Phramaha Nopporn Akkhadhammō. (2021). Youth and moral identity in the digital age. *Journal of Buddhist Studies*, 28(1), 33-48.
- Phramaha Chokchai Therawatthano. (2018). Dhamma principles and youth potential development. *Journal of Education*, 16(3), 112-125.
- Sangha Supreme Council. (2020). *Report on the implementation of the Five Precepts Village Project 2020*. Office of National Buddhism.